

Regionstyrelsen

Yttrande över promemorian *Likvärdiga krav på mål och riktlinjer för alla utförare av kommunal verksamhet*

Regionledningskontorets förslag till beslut

Regionrådsberedningen föreslår att regionstyrelsen beslutar följande.

1. Regiondirektörens tjänsteutlåtande utgör Region Stockholms yttrande till Finansdepartementet över promemorian *Likvärdiga krav på mål och riktlinjer för alla utförare av kommunal verksamhet* (Fi2023/01006).
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Sammanfattning

Finansdepartementet har remitterat promemorian *Likvärdiga krav på mål och riktlinjer för alla utförare av kommunal verksamhet* (Fi2023/01006), till Region Stockholm för yttrande. Promemorian föreslår att det program med mål och riktlinjer som fullmäktige ska besluta enligt 5 kap. 3 § kommunallagen (2017:725) för sådana kommunala angelägenheter som utförs av privata utförare ska gälla såväl privata utförare som verksamhet som bedrivs av kommuner och regioner i egen regi. Syftet med förslaget är att det ska råda likvärdiga villkor för privata utförare och kommuner och regioner i verksamheter där skötseln av en kommunal angelägenhet lämnats över till privata utförare. Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 2024.

Region Stockholm ser att det i grunden är en god sak att likabehandling ska gälla. Dock vill Region Stockholm framhålla att nuvarande lagregler som anger nämnders ansvar för uppföljning av verksamheter bör kunna ge ett godtagbart resultat. Förslaget till lagändring avstyrks då kommuner och regioner redan har uppföljningsansvar för all verksamhet. Detta behöver inte regleras ytterligare. Förslaget innebär dessutom ytterligare administration för kommuner och regioner.

Bakgrund

Finansdepartementet har remitterat promemorian *Likvärdiga krav på mål och riktlinjer för alla utförare av kommunal verksamhet (Fi2023/01006)*, till Region Stockholm för yttrande.

Enligt 5 kap. 3 § kommunallagen (2017:725) ska fullmäktige i kommuner och regioner anta ett program med mål och riktlinjer för sådana kommunala angelägenheter som utförs av privata utförare. I programmet ska det anges hur fullmäktiges mål och riktlinjer ska följas upp och hur allmänhetens insyn ska tillgodoses. Programmet ska antas för varje mandatperiod. Syftet med bestämmelserna är att förtydliga kommunernas och regionernas ansvar att systematiskt följa upp och kontrollera privata utförares verksamhet (prop. 2013/14:118 s. 51).

I sitt slutbetänkande anförde *Utredningen om en kommunallag för framtiden* att det är angeläget att kommuner och regioner ställer upp liknande mål och riktlinjer för, samt följer upp, den verksamhet som de bedriver i egen regi på ett sådant sätt att medborgarnas berättigade förväntningar på en god kvalitet uppfylls (SOU 2015:24 s. 221 ff.). För att göra uppföljningen och kontrollen konkurrensneutral föreslog utredningen därför att skyldigheten för fullmäktige att anta ett särskilt program med mål och riktlinjer för kommunala angelägenheter som utförs av privata utförare även skulle omfatta styrning och uppföljning av verksamhet i egen regi. I programmet skulle också anges hur sådana mål och riktlinjer samt föreskrifter i lag eller annan författning skulle följas upp. Vad gällde kommuners eller regioners egen verksamhet skulle programmet endast omfatta sådan verksamhet som får utföras av privata utförare.

I samband med behandlingen av förslaget till ny kommunallag (prop. 2016/17:171) tillkännagav riksdagen för regeringen att fullmäktiges skyldighet att anta program med mål och riktlinjer för verksamhet som bedrivs av privata utförare även bör omfatta verksamhet som bedrivs i egen regi. Vidare angavs att den närmare avgränsningen av programskyldigheten behöver analyseras ytterligare och att regeringen bör göra en sådan analys och därefter återkomma till riksdagen med ett lagförslag (Konstitutionsutskottets bet. 2016/17:KU30, rskr. 2016/17:335).

Det finns sedan tidigare bestämmelser i kommunallagen om mål och riktlinjer för den verksamhet som bedrivs i egen regi. Enligt 5 kap. 1 § 1 kommunallagen beslutar fullmäktige om mål och riktlinjer för verksamheten. Med detta avses beslut i sådana övergripande frågor som har betydelse för den kommunala verksamheten i stort, t.ex. finanspolitiska

riktlinjer och beslut om verksamhetsinriktningen på olika områden. Därtill kan nämnder med ansvar för ett visst område också formulera mål för verksamheten (prop. 2016/17:171 s. 327 f.).

Kommuners och regioners ansvar att följa upp och kontrollera sin verksamhet, oavsett utförare, regleras i 6 kap. 6 § kommunallagen, I lagen framgår att nämnderna inom sitt område ska se till att verksamheten bedrivs enligt de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt och de bestämmelser i lag eller annan författning som gäller för verksamheten. Promemorian föreslår nu att om en kommun eller region använder privata utförare i någon verksamhet ska fullmäktige anta ett program med mål och riktlinjer som omfattar alla utförare av sådan verksamhet. I programmet ska det också anges hur sådana mål och riktlinjer ska följas upp och hur allmänhetens insyn i de privata utförarnas verksamhet ska tillgodoses. Skälen till detta är enligt promemorian att det nuvarande kravet på att anta ett program för kommunala angelägenheter som utförs av privata utförare, inte gäller sådana kommunala angelägenheter som kommuner och regioner sköter i egen regi eller genom sådana juridiska personer som anges i 10 kap. 2–4 och 6 §§ kommunallagen.

Även om det finns bestämmelser i kommunallagen som reglerar kommuners och regioners ansvar för att följa upp den egna verksamheten saknas en reglering som på liknande sätt uppställer ett krav på kommuner och regioner att formulera riktlinjer för den egna verksamheten. Den nuvarande regleringen av programmet innebär endast att det finns en bestämd form för hur mål och riktlinjer avseende verksamhet som bedrivs av privata utförare ska fastställas. Skälet till detta är att styrningen av privata utförare, till skillnad från verksamhet som bedrivs i egen regi, utgår från ett avtalsförhållande. Bestämmelsen reglerar inte vilka mål och riktlinjer som bör finnas. Det saknas anledning att ställa olika krav på kommunal verksamhet beroende på vem som är utförare. Sett ur ett medborgarperspektiv är det viktigt att medborgarna kan förvänta sig att kommuner och regioner bedriver ett aktivt uppföljningsarbete av all kommunal verksamhet. På så sätt ökar medborgarnas tillgång till tjänster av god kvalitet.

Ändring i linje med den nu föreslagna har Region Stockholm yttrat sig om tidigare i yttrande över betänkandet En kommunallag för framtiden (SOU 2015:24) (LS 2015-0655). I yttrande avstyrktes förslaget med följande motivering. Kommuner och landsting har redan ett uppföljningsansvar för all verksamhet. Detta behöver inte regleras ytterligare. Att den egna verksamheten och de privata utförarna bör behandlas likvärdigt är inte ett

tillräckligt skäl för den föreslagna bestämmelsen. Förslaget innebär ytterligare ej önskvärd administration för kommuner och landsting.

Region Stockholms yttrande

Det är i grunden en god sak att likabehandling ska gälla. Dock är de villkor och förutsättningar som olika verksamheter drivs enligt i viss mån skilda åt. Promemorian lyfter exempelvis fram att verksamhet som bedrivs av privata utförare kräver särskilda överväganden. Bland annat då krav normalt måste ställas i förväg i förfrågningsunderlag. Utgångspunkten är att det inte är möjligt att löpande ändra villkoren för verksamhet som bedrivs av privata utförare. Vidare är antalet verksamheter som i någon del faktiskt har lämnats över till privata utförare föränderligt över tid och mot bakgrund av att förslaget endast är tillämpligt på egen regi i de delar som även överlämnats till privata utförare kan det medföra administrativa ändringsbehov i det program som ska fastställas per mandatperiod för att ge den likabehandling som eftersträvas.

Promemorian påtalar även att det i nämnders ansvar enligt kommunallagen ligger uppföljning och kontroll på sina respektive områden. Detta ansvar uttrycks bland annat i ett stort antal styrande dokument i kommuner och regioner som innehåller mål och riktlinjer av olika slag. Vissa av dessa är övergripande andra mer detaljerade. Region Stockholm anser fortsatt att likabehandling inte är ett tillräckligt skäl för den föreslagna ändrade bestämmelsen, då det redan idag finns förutsättningar för detta, bland annat i de styrmekanismer som nämnts ovan.

Att förändringen genom ökad transparens i den kommunala verksamheten kan leda till förbättrade konkurrensförutsättningar för företag som tillhandahåller vård och omsorg förändrar heller inte synen på förslaget. Denna transparens finns redan genom de styrdokument och de förfrågningsunderlag som föregår privat verksamheters inträde.

Regionledningskontoret avstyrker förändringen enligt förslaget. Ett program för att säkerställa likabehandling av verksamheter i egen regi och privat regi är inte ändamålsenligt. Det riskerar att frånta nämnder det ansvar och mandat de har att styra sina verksamheter. Förslaget innebär dessutom ytterligare administration för kommuner och regioner.

Ekonomiska konsekvenser

Region Stockholm bedömer att den ökade administrationen som förslaget innebär kommer att leda till ökade kostnader.

Emma Lennartsson
Regiondirektör

Rickard Sundbom
Administrativ direktör

Beslutsunderlag

1. Promemorian Likvärdiga krav på mål och riktlinjer för alla utförare av kommunal verksamhet

Beslutsexpediering

1. Finansdepartementet

Godkänd av Emma Lennartsson, 2023-05-08